

## Műszaki súlypontú TETT

Minden szerkesztő — s természetesen minden olvasó is — tapasztalhatta, mennyire „ellenáll” a technika a publicisztikai megközelítésnek, sőt a népszerűsítő, ismeretterjesztő megközelítésnek is. Sajtónkban a technika kérdései általában két-féleképpen jelentkeznek: a napilapok ipari vagy műszaki-tudományos tárgyú riportjaiban — *nemzetgazdasági* vetületükben, valamint egyes lapok technikai újdonságokkal foglalkozó rovataiban — *szakmai* vetületükben (gyakran azonban csupán mint szenzáció). Néha egy-egy filozófus vagy író (érdekes, hogy sohasem egy-egy mérnök) „eszmefuttat” a modern technika s az emberi világ viszonyáról; körülbelül ez minden, amit az utóbbi években regisztrálhattunk.

És mégsem. Eppen az utóbbi években jelent meg jó néhány olyan írás *A Hét* hasábjain (s hadd tegyük hozzá: a *Korunk* oldalain is), amelyek annak a jeleként értelmezhetők, hogy a napjainkat annyira meghatározó modern technika kérdéseit talán már a közeljövőben integrálni tudjuk szellemi életünkbe. Ebben a folyamatban jelentős lépés előre *A Hét* ismeretterjesztő melléklete, a *TETT* (Természet—Ember—Tudomány—Technika) 1977. 4. számának megjelenése *Ember és Technika* alcímmel, amelyben változatos profilú hetilapunk szerkesztőségének az az igyekezete gyümölcsozik, hogy nem jelentéktelen hagyományokra támaszkodó tudományos közírásunkat a technika, a műszaki tudományok területére is elvezesse.

A kiadvány felfogásával természetesen vitatkozni lehet, sőt kell is. Meg lehet kérdezni például, hogy az „ember” és a „technika” fogalmakat már eleve a címében hordó ismeretterjesztő melléklet szóban forgó számát miért kellett ellátni a már idézett önismétlő alcímmel. Ez nem pusztá stilisztikai kérdés; az az érzés lappang mögötte, hogy a *TETT* szerkesztői (nem mint önálló intellektusok, hanem mint *lapszínalók*) egyetlen területnek értelmezik a technikát, a geológiával, a biológiával, a fizikával, a kémiával stb. egyforma „nagyágú” területnek, s a *TETT* egyetlen súlypontos számával hosszú időre teljesítettnek tekintik a műszaki tudományok szóhoz — anyanyelvű szóhoz — juttatásának feladatát. Holott a technika ma minden klasszikus és nem klasszikus tudományággal oly szorosan összefonódik, hogy a melléklet *minden* számában jelen kell lennie — ahogy maga a *TETT* cím is jelzi, s ahogy, legyünk igazságosak, a *TETT* minden eddigi számában csakugyan jelen is volt. Ha viszont vita nélkül fogadjuk el a technika súlypontot mint kész tényt (a *TETT* súlypontos vagy nem súlypontos szerkesztéséről egyébként hosszú vita folyt *A Hét* hasábjain), akkor azt lehet kérdezni például, hogy miért az 1977. 4. szám szerzőgárdájának egyharmad rész mérnök, kétharmad rész más tudományos dolgozó (fizikus, kémikus, közgazdász, régész, filozófus) aránya. Persze, a gyakorlati választ — hogy a mérnökök nehezen fognak tollat — tudjuk, 1977-es évkönyvünk szerkesztésekor a „saját bőrünkön” tapasztaltuk, de ebből mindjárt újabb kérdés adódik: nem az lett volna-e egyik fő haszna egy ilyen súlypontos számnak (mint említett évkönyvünknek is), hogy szellemi életünkben való fokozottabb részvételre készítse a mérnöki gárdát?

Lehetne vitatkozni az 1977. 4. szám tartalmával is. Jelezni lehetne például, hogy az írások jó része itt is oly módon „szakosodik”, ahogy egész sajtónkban: amelyek általánosabb érdekű, abban szoros értelemben vett technikai kérdések nemigen találhatók (*Egyetemesség és saját koncepció*); amelyek szoros értelemben vett tudományos, illetve műszaki kérdésekről szól, abban az általános érdekű vonatkozás kevés (*Folyékony képernyő*). De milyen jogon kifogásoljuk mindezt és vitatkozunk? Nekünk talán a *Korunk* oldalain sikerült megteremtünk azt az általános érdekű technikai tárgyú közírást, amely *egyszerre* szakszerű és filozofikus, *egyszerre* nyújt ismereteket és ébreszt gondolatokat, *egyszerre* szól a műszaki tudományok mai állása iránt érdeklődő s az emberiség sorsán töprengő olvasóhoz?

Mi is csupán törekszünk erre, s ezért magunkkal vitatkozunk. *A Hét* ismeretterjesztő mellékletének 1977. 4. számát pedig örömmel üdvözljük, mint jelentős előrelépést a közös cél megvalósítása felé.

V. Z.

## AZ EGYÉNI ALKOTÓKÉPESSÉG OSZTÖNZÉSÉNEK KÉRDÉSEIRŐL (Era socialistá, 1978. 6.)

A sokoldalúan fejlett szocialista társadalom kiteljesedésének alapvető feltétele a társadalmi élet vezetésének és szervezésének minőségileg új értelmezése. A forradalmi átalakulások olyan időszakát éljük, melynek legjellemzőbb sajátosságai az új iránti fogékonyság, a hajlékony gondolkodás, a tudomány és technika legújabb vívmányainak gyors és hatékony alkalmazása az anyagi javak termelésének minden területén.

A tudományos szocializmus eszméjével felvértezett pártvezetés elsősorban a termelőtevékenység korszerűsítésére irányuló műszaki intelligencia, az alkotóképesség és kezdeményező szellem ösztönzésére törekszik. A párt országos konferenciáján Nicolae Ceaușescu elvtárs erőteljesen hangsúlyozta egy olyan minőségi ugrás szükségességét, amely a dolgozók anyagi és szellemi igényeinek fokozottabb kielégítésén túl Romániát a gazdaságilag közepesen fejlett országok sorába emeli.

Ioan Foriș, az RKP Szatmár megyei bizottságának első titkára tanulmányában az új stratégiai irányvonal alkalmazása során felvetődő problémákat, s ezzel kapcsolatosan a pártirányítás időszaki feladatait vizsgálja. A gazdasági megújulás programtervezetének szellemében a Szatmár megyei pártbizottság kiértékelte a gazdasági hatékonyság, valamint a termékek minőségi javítása terén elért eredményeket. A megbeszéléseken egész sor olyan határozat született, amely előirányozza a megye összes dolgozóit — románok, magyarok, németek és más nemzetiségűek — számára a korszerű technika, tudományos kutatás, oktatás és termelés szoros kapcsolatából származó eredmények konkrét, munkahelyi alkalmazását.

A minőségi követelmények erőteljes hangsúlyozása természetszerűleg előtérbe hozta a politikai-ideológiai nevelés elmélyítésének, a műszaki propaganda kiszélesítésének szükségességét. A párt-szervezetek irányításával megyszerte fokozódott az értékes új termelési tapasztalatok népszerűsítése és hasznosítása. Fokozott jelentősége van ebben a vonatkozásban a *Megéneklünk, Románia* országos fesztivál ösztönözte alkotói versenynek. A műszaki haladás népgazdasági jelentőségének tudatosítása 2852 újítót mozgósított. A munkatermelékenység fokozását, az anyagfogyasztás és -behozatal csökkentését, valamint a termékek minőségi javítását célzó 488 javaslatból eddig 344 eredeti elgondolást sikerült hasznosítani; mindez 120 millió lejes megtakarítást eredményezett.

Az egyes vállalatok sajátos helyzetéből adódó feladatok pontos megfogalmazása lehetővé tette, hogy a párt-szervezetek politikai tevékenysége a minőségi kérdésekre összpontosuljon. Az eredmények igazolják pártunk gazdaságpolitikájának helyességét: a jelenlegi ötéves terv első két esztendejében az 1000 lej állóalapra jutó termelés 738 lejről 3173 lejre emelkedett.

A Szatmár megyei pártbizottság első titkára részletesen foglalkozik az új stratégiai irányelvek gyakorlati alkalmazásának objektív és szubjektív akadályaiival, valamint elhárításuk módzataival. Utal a mérnöki rutinmunkában, a munkaerő ésszerűtlen felhasználásában, a formalista szemléletmódban rejlő veszélyekre. Nem egyedi jelenség, hogy újítások, nagyszerű technológiai elgondolások porosodnak az íróasztalok fiókjában. De az is tény, hogy az újítások jóváhagyásának, alkalmazásának és javadalmasításának mostani bürokratikus rendszere távolról sem alkalmas arra, hogy ösztönözze a dolgozók műszaki-termelési fantáziáját. Gazdaságpolitikai célkitűzéseinkkel jobban összehangolt új törvényes kereteket kellene kidolgozni. Ebben az összefüggésben érdemes felfigyelní a vállalati nyereségrészesedés szabályait módosító s az új stratégiai irányvonal szellemét tükröző intézkedésekre.

A tudományos-műszaki forradalom vívmányainak hatékony alkalmazása — állapítja meg a cikk szerzője — nem egy szűk csoport elszigetelt tevékenysége, hanem népgazdaságunk egészét átfogó széles körű mozgalom.

## HARAG ÉS ÖNKONTROLL (Telegraph Sunday Magazine, 1978. 74.)

A londoni képeslap fedőlapjáról idős néger férfi néz elgondolkodva a világba. A lap belsejében, fő helyen többoldalas képes riport róla: elegáns szobabelső, a férfi mellett a diványon szép, fiatal fehér feleség; egy másik képen filmezőgéppel a kezében a New York-i East Riveren; a harmadikon a teniszpályán, természetesen fehér barátjával, a professzionista teniszszóval. A riport címe: *Master of Most of the Talents* (Számos tehetségben mester — fordíthatnánk magyarra, ha ez nem hangzana annyira amerikaiasan, azaz magyartalanul; tehát inkább így: Sok tehetséggel megáldott mester). A riport hőse egy nagyszerű amerikai film, az 1971-ben készült és néger nyomozót elsőként középpontba állító *Shaft* rendezője, Gordon Parks (a riportert George Feifer). A név — nem tudom, csupán filmműveltségem hiányos volta miatt?

— semmit sem mond nekem. Miért olvasom el mégis a riportot? — kérdezem magamtól, hiszen nagyjából le tudnám írni a tartalmát, ránézésre. Talán a férfi arca, arc kifejezése miatt. (Amely nem csupán a képes magazin ügyes fotóriporterét dicséri.)

Most már tudok néhány fontos életrajzi adatot Gordon Parks-ról. 1912-ben született, egy kis farmon, Kansasban. Nehezen vergődött fel mai felső-középosztálybeli társadalmi státusába: végigcsinálta mindazt, amit egy letről indult jellegzetes amerikai karrierrel csak elképzelünk (volt favágó, pincér, vasúti portás, kosárlabda-játékos, míg felvergődött a fényképészetig) — megtoldva azzal, hogy négernek született (egyik könyvének címe: *Born Black*). Ma anyja szavaira emlékezik: „Ne magyarázd nekem a kudarcaidat a bőröd színével. Ha egy fehér fiú meg tudja csinálni, te is meg tudod.” Sikereinek kezdetét divatfotói jelentették, a híres *Life* fotóriportere lett (1949-ben). Egyre inkább vonzótták a társadalmi témák (állítólag a háború utáni évek egyik legnagyobb fotóművésze), majd szöveget is írt fényképeikhez. És következtek a prózai visszaemlékezések, a versek, a zeneszerzés — a filmek. Tökéletes, magazinolvasóknak való társadalmi-művészi karrier.

Vagy talán mégsem csupán az? A néger egyenjogúság harcosait, Malcolm X-et és Stokely Carmichaelt is idézi Gordon Parks; ők mondták neki, hogy végül is a művészi siker s egyéb vállalkozásai más fegyvereknél hatásosabbnak bizonyulhatnak. Mert ebből a riportból úgy tűnik, hogy a siker és társadalmi megbecsülés mégsem altatta el a fényképész, író, filmrendező Gordon Parks lelkiismeretét.

A „harag” szót az utóbbi évtizedek angol nyelvű irodalmában-művészetében emlékeztünk a „dühös fiatalok” elsője, Osborne nevéhez kapcsolta: „Look Back in Anger” (*Nézz vissza haraggal*). Megjegyezhetjük most Gordon Parks sikerének állítólagos kulcsát is: „controlled anger”. Magyarul: ellenőrzött, átgondolt, tudatosított harag ez.

## VERNE, A SCI-FI ÉS AZ IRODALOM (Nagyvilág, 1978. 2.)

*Verne és gyermekei* című esszéjében Nemes Nagy Ágnes nem azt kéri számon a képzelet 150 éve született varázslójától, amiben életművét korrigálta, illetve túlhaladta korunk valósága. A szerző szerint a Verne-regény — receptje: tudomány + kaland — egyszerre

elégítette ki a gyermekek kalandvágyát és tudásszomját. Ez lehet a magyarázata annak, hogy kötetei oly fontos szerepet tölthettek be nemzedékek hosszú sorának életében. A Verne által megteremtett tudós-regény szerkezetileg nem sokban különbözik a hagyományos regényformától. Amiben viszont különbözik — a szemlélete —, éppen az teremtetett lényegessé vált új műfajt. Nem belülről, az ember tekintetével, hanem a tudomány oldaláról szemlélte a leírt eseményeket; nem azt vizsgálta, hogy az egyedi ember cselekedeteit milyen külső tényezők irányítják, hanem azt, hogy az embernek mint speciesnek általában milyen cselekvési lehetősége van akkor, ha ismeri környezetét, amelyben cselekvése végbemegy. Az ovasó „térkép-élménye” így nem korlátozódik egy országra vagy akár egy világrészre, hanem az egész Földet magába foglalja.

Sajátos szemlélete folytán nem várhatunk sem Vernétől, sem „legizmosabb fiától”, a sci-fitől lélektani értelemben vett ábrázolást. Az emberábrázolás a mű szerkezetét is szétvetné. Az egy alapötletből kiinduló és azt következetesen végigvezető — deduktív módszerű cselekményvezetés kliséket alkalmaz az emberábrázolásban. Kliséi lehetnek jól és kevésbé jól árnyaltak, de mindig a cselekménynek vannak alárendelve, mint az előre megkonstruált váz kitöltő anyaga. A hagyományos leíró, körüljáró, induktív módszerű regényformától a maga deduktív voltában is különböző sci-fi és krimi más funkciót tölt be, elterőnek kell lennie ezért a vele szemben támasztott olvasói igényeknek is. A sci-fitől tehát nem az irodalmiságot, nem is a lélektani hitelességet kell számon kérnünk, hanem az új találmányok, felfedezések „fantasztikus” következményeinek leírását, „a gondolati kísérletet”, a jövő fürkészését. Ez a Verne nyomán alárendelt műfaj főként a céljának alárendelt feszes, szigorú szerkezetével hatott az irodalmi irodalomra. A kettő közötti határsáv ma már oly széles, hogy elfér rajta az utópia, a szatíra, sőt még az abszurd dráma is.

Verne és követői új mitológiát teremtettek: „korunk legendáriumát”, ahogyan Nemes Nagy Ágnes nevezi. Ennek a mondakörnek a népszerűségét nemcsak szemléletessége indokolja, hanem az is, hogy az olvasó szívesen azonosul olyan hősekkel, akikben testet ölt a nehézségek, akadályok fölötti győzelem emberi lehetősége, akik azt példázzák: érdemes küzdeni, és lehet remélni.

## GÖBBELS NAPLÓJA (Die Zeit, 1977. 37.)

A napló elé írott előszó részlete az a cikk, amelyet Rolf Hochhuth a *Die Zeit*-ban közöl. A feljegyzések szerzőjére jellemző tényekkel kezdi:

Göbbels 1945. március 5-én még női hadosztályok felállítását javasolja Berlin védelmére;

március 9-én helyeslését fejezi ki, hogy Schörner tábornok rengeteg német (nyilván szökevény) katonát akasztat fel;

április 1-én olyan vadászegység felállítását javasolja, amely önmaga megsemmisítése árán verné szét az ellenséges repülőket.

A napló hitelességéért az a két, ma is élő minisztériumi tisztviselő kezeskedik, akiknek Göbbels a naplót diktálta. Kizárható az utólagos paródia lehetősége: senki sem tudná ilyen nevésségesen leírni például az öngyilkosságtól való félelmet. (Jellemző — írja Hochhuth —, hogy Hitler annyit hangoztatott szeretetét népe iránt azok a fényképek illusztrálják, melyeken 13–16 éves fiúknak akaszt kiütötést a mellére, paskolja meg az arcát, hogy olyan hőiesen harcoltak az ő és a Göbbels-familia utolsó napjaiért, a továbbvegetálásért a bunkerben az elkerülhetetlen történelmi lépés előtt...)

1944. július 24-e óta Göbbelsnek semmi köze többé „a hadviselés teljhatalmú vezéréhez”, ekkor már csak naplójának él — állítja a cikk szerzője, éppen a napló alapján. Akárcsak vezére, Göbbels „sem élt már ezen a földön”. Miközben naplójában a fenti dátumig igyekezett a zsidóirtást lehetőleg elkendőzni, még ott is, ahol az 1942-es vérengzéseket részletezi; később, például 1945. március 14-én már utóéletével sem törődve azt írja, hogy a zsidókat „úgy kellene agyonvágni, mint a patkányokat”. „Göbbelsnek már semmije sem maradt, csak a félelem” — írja Hochhuth. Jellemző Joseph és Magda Göbbelsre az az embertelen kisserűség, ahogyan zsidó jötevőkkel elbántak. Mert Göbbels ifjúkorának sorsalakító pártfogója zsidó volt, úgyszintén az, akinél doktorált, továbbá Oncken és Gundolf egyetemi tanárok, sőt egy pénzt küldő Cohen bácsit is emleget az egyháztól szánalmasan finanszírozott nyomorúságos tanulmányi évek idején.

Aki Göbbelset különösen értelmesnek tartotta — elég sokan vannak még olyanok, akik nem néztek bele a naplójába —, e szövegekből sokat tanulhat. Senki sem írhatna olyan megsemmisítően Göbbelsről, mint ő maga teszi a naplóban szándéka ellenére.

Mint ifjú irodalmár kifejezetten kései

pubertás típusú, lírai-szubjektív alkat, önmagán és az istenen kívül semmi mással nem foglalkozik: semmi, személyét meghaladó, korát, hazáját érintő kérdéssel, mint amilyen például az osztályharc, háborús következmények, vagy a gazdaság, történelem, természet problémái, vagy akár egy más személy — férfi vagy nő — szeretete. A már nem fiatal, de politikailag még kamaszkorú Göbbels használja a „zsidó” szót hol a kapitalista, hol a köztársaság, hol pedig a parlamentarizmus szinonimájaként! Egyébként a részéről legcsodáltabb publicisták liberálisok, akik először is: ragyogóan írnak, másodsorú: az ő közreműködését (például a *Berliner Tageblatt*-nál) elutasítják, harmadszor: többnyire zsidók.

Nyilván könnyebb a nyomort és a csalódásokat elviselni, ha meg lehet őket személyesíteni, ha valakit felelőssé lehet értük tenni; itt tanulja meg Göbbels azt, amit mesteri módon fejleszt majd ki: ellenség-képet építeni. Megtalálja e célpontot elemi demagógiája számára; nem derül ki, hogy a gyűlölet és a lelkesedés hevitette-e beszédeit, vagy fordítva: a beszéd fel fokozódása juttatta a gyűlöletet és a lelkesedést tetőpontjára, s hallgatóságát a paroxizmusig.

Göbbels mint Berlin körzetparancsnoka 1942–1943-ban korának leghidegvérűbb gyilkosa lett abbéli buzgóságában, hogy a Führernek Berlint „zsidómentesen” tálahassa fel, olyan gyorsan, hogy magának a hadiiparnak kellett tiltakoznia a zsidó munkások deportálása ellen. „Göbbels volt minden Hitler-szolgálók legszófogadóbbja.”

Normális, azaz a megsemmisítő munkanélkülségtől mentes idők normális polgárrá tehettek volna Paul Joseph Göbbelset — írja Hochhuth. Göbbels nem attól vált patológikussá, hogy tuskólába volt, hanem a hatalomtól. A hatalom lehet démoni jellegű; de nem démonizál. Göbbels sem volt démon, hanem gátlástalanná vált, ki nem élt energiától fűtött karrierista, akit a szinte korlátlan hatalomban való részvétel hihetetlen gyorsaságú elnyerése szükségszerűen patológizált.

Göbbels bűntársa mindenben Hitlernek, mert nemcsak hogy nem ellentett okosságból, ösztönösen, számításból (mert morális okokból sohasem ellentett) semmilyen gonoszított, hanem meg is győzte Hitlert olyasmiről, mint a második világháború kirobbantása, vagy mint az „Endlösung”, a zsidókérdés „végmegoldása”.

Mikor Hitler hatalmon volt, Göbbels mindent megtett érte, amit csak tudott — írja Hochhuth. Göbbels akkor vált a nélkülözhetetlen propaganda mi-

niszterévé, amikor a szomszéd államok bekebelezése sorra került; végül, amikor változott a hadiszerezése, ugyancsak pótolhatatlannak bizonyult a német nép „megdolgozásában”. Legismertebb beszédét Göbbels 1943. február 18-án tartotta, amikor is a berlini Sportpalota közönsége esztét vesztve — olyanok is, mint Heinrich George, az Állami Színház intendantja, aki 1933-ig (és 1945 után újra) kommunista volt — a totális háborúra szavazott.

Göbbels szerette magát nagyként és hatalmasként beállítani: ilyen szeretett volna lenni. „Jéghideg”, mert sosem volt az. Élete vége felé a naplóban is a gondolat helyére a vágyalom lép. Aki az önmagába vetett hitnek ekkora értéket tulajdonít, az végül alattvalókat fejeztet le, mert kételkedni mertek.

„Hogy egy olyan népben, amely *A bölcs Náthán* szerzőjét is adta, Göbbels lehetséges volt, ez olyan intés, amelynek arra kell bennünket készítenie, hogy ne távolodjunk el évente 365 napra a felvilágosodástól.”

#### A FELFEDEZÉS FOLYTATÓDIK (Új Tükör, 1978. 10.)

Az 1970-ben indult, nagy szakmai és közönségsikerű irodalmi szociográfiasorozat, a *Magyarország felfedezése* tizennyolcadik kötete következik. Az első kötetek példányszáma hatezer volt, az utóbbiaké tizennyolcezer. Mint ismeretes, e Darvas József kezdeményezte új sorozat nevében azt a két háború közötti vállalkozást idézi, amelynek szerzői közt Erdei Ferenc, maga Darvas, Féja Géza, Kovács Imre, Szabó Zoltán szerepelt. Am nemcsak nevében, jórészt szellemében is folytatás ez. Szász Imre, a neves prózaíró és műfordító, az *Új Tükör* munkatársa így jellemzi az új „felfedező” sorozatot: „Noha a kulturális politika jóváhagyásával indult, bizonyos, nem politikai, hanem szemléleti kérdésekben a tagadást is vállalta, mert a megelőző korszak nem akart mást halani a valóságról, csak azt, ami kedvére szolgált, s ezért mintegy száműzte az írói szociográfiát. Sőt a műfaj jelentőségét és szerepét még azután is kétségek vették körül. Azt is mondhatnánk, hogy az országos buzdítás nemegyszer

ellentétbe kerül még manapság is helyi érdekekkel, helyi önvédelemmel, amely persze igyekszik az ideológia vagy az országos érdekek áruhájába öltözni. A valóság megismerése mindig ellenzéke a kendőzésnek.”

A tényirodalom világhódító útjára utalva, Szász Imre büszkén jegyezheti meg, hogy az írói szociográfia, az irodalmi szintű nagy riport „az a prózai műfaj, amelyben végre nem kell a világ nagyobb irodalmainak tanítványává szegődnünk. Ismereteim szerint az angolszász irodalmakban például nincsenek a műfajnak olyan klasszikus előzményei, mint amilyen a harmincas évek magyar írói szociográfiája vagy a *Puszták népe* — s egyik-másik klasszikusát e nemben az amerikai irodalom csak nemrég emelte ki a csaknem teljes ismeretlenségéből. Hogy a műfajt nálunk koronként milyen kedvező vagy kedvezőtlen történelmi körülmények ösztönözték, azt vizsgálni az irodalomtörténet tiszte — bár annyit talán nem felelőtlenség e vizsgálat nélkül is feltételezni, hogy eltető napja nem a világgal, a társadalommal való boldog megelégedettség, sem nálunk, sem másutt.”

Szász Imre emlékeztető cikkének az adja időszerezőségét, hogy e kiválóan szerkesztett, a művelődést sokoldalúan, igényesen és mégis népszerűen szolgáló képes hetilap elhatározta, hogy megszülettesse az eddig megjelent kötetek szerzőit arról, „Erdemes-e felfedezni Magyarországot?” (Szász cikkének is ez a címe.) E „kalandok” szellemi és egyéb kockázatáról csakúgy vallhatnak, mint a közben esett változásokról, tehát az újrafelfedezés szükségességéről. Elsőként Lázár István, a *Kiált Patak vára* írója szólalt meg, érdekes, meggondolkoztató tényanyaggal bővítve a könyvében elmondottakat. Következtetése azonban egyértelmű: „Mindeközben azonban számomra az volt a fő tanulság, hogy *van értelme írni*. Szakmámat gyakran véltem a borsó falra szórásához hasonlóságnak. De a legkevésbé a *Kiált Patak vára* megjelenése után.” Az egyetértés és ellentmondás példái, „az állampolgári felelősség és a lokálpatrióta hevület” az aktivitás tartalékait mutatják — írja Lázár István.

Egy újabb sorozat, amelynek folytatásait érdemes hétre figyelemmel kísérni a lapban.